

УДК : 159. 923

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-2033-2044](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-2033-2044)

**Коваленко Тетяна Василівна** викладач кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, <https://orcid.org/0009-0008-9701-2898>

**Жук Наталя Тарасівна** доктор філософії, викладач кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ, м.Одеса, <https://orcid.org/0000-0003-3860-5489>

## СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ Я-ФУНКЦІЙ У ОСІБ З РІЗНИМ РІВНЕМ НАРЦИСИЗМУ

**Анотація.** У статті здійснено теоретико-емпіричний аналіз психологічних особливостей Я-функцій у осіб з різним рівнем нарцисизму з позицій структурного підходу Г. Амона. Розкрито зміст ключових компонентів Я-структури та показано їхній зв'язок із нарцисичною організацією особистості. Теоретична частина ґрунтується на сучасних концепціях нарцисизму, що розглядають його як континуум, у межах якого конструктивні, деструктивні й дефіцитарні прояви формують різні моделі саморегуляції, самооцінювання та емоційної стабільності. Окрему увагу приділено зв'язку нарцисизму з якістю самосвідомості, здатністю до самоконтролю, особливостями побудови меж «Я» та механізмами внутрішньої інтеграції. Емпіричне дослідження, виконане за методикою Ich-Struktur-Test nach Ammon (ISTA), дозволило виокремити групи респондентів із високим та низьким рівнем нарцисизму та порівняти їх за показниками агресії, тривоги, Я-відмежування та рівнем конструктивних, деструктивних і дефіцитарних елементів особистісної структури. Встановлено, що особи з високим рівнем нарцисизму характеризуються більшою психологічною напруженістю, підвищеною чутливістю до соціальних оцінок, частішим використанням компенсаторних захисних механізмів і вираженою потребою у зовнішньому схваленні. У цій групі виявлено тенденцію до посиленої агресивної реактивності, жорсткіших меж «Я» та меншої гнучкості емоційної регуляції. Особи з низьким рівнем нарцисизму демонструють більш інтегровану Я-структуру, нижчий рівень внутрішньої тривоги та агресії, а також вищу внутрішню стійкість і здатність до саморегуляції без зовнішніх підтверджень. Їхня взаємодія з оточенням є більш стабільною, емоційно врівноваженою та менш залежною від соціального підкріплення. Отримані результати поглиблюють наукове розуміння того, як нарцисизм впливає на функціонування Я-функцій і визначає якість внутрішньопсихічної організації. Висновки дослідження можуть бути використані в практичній психології, клінічній діагностиці,

консультативній діяльності та розробленні психокорекційних програм, спрямованих на формування стійкої, інтегрованої та адаптивної особистісної структури.

**Ключові слова:** нарцисизм, Я-функції, Я-структура, особистісна інтеграція, конструктивний нарцисизм, деструктивний нарцисизм, дефіцитарні елементи особистості, модель Г. Амона, саморегуляція, самосвідомість, міжособистісна взаємодія.

**Kovalenko Tetiana** Lecturer, Department of Psychology and Pedagogy, Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, <https://orcid.org/0009-0008-9701-2898>

**Zhuk Natalia** PhD, Lecturer, Department of Psychology and Pedagogy, Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, <https://orcid.org/0000-0003-3860-5489>

## **SOCIO-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF EGO FUNCTIONS IN PERSONS WITH DIFFERENT LEVELS OF NARCISSISM**

**Abstract.** The article presents a theoretical and empirical analysis of the psychological characteristics of ego functions in individuals with different levels of narcissism, based on G. Ammon's structural approach. Theoretical considerations highlight the key components of the ego structure and their relationship with narcissistic personality organization. Contemporary concepts of narcissism, which conceptualize it as a continuum of constructive, destructive, and deficit manifestations, are discussed as frameworks for understanding various patterns of self-regulation, self-evaluation, and emotional stability. Special attention is given to how narcissism influences the quality of self-awareness, self-control, ego boundaries, and the mechanisms of internal integration. The empirical part of the study employed the Ich-Struktur-Test nach Ammon (ISTA) to identify groups of respondents with high and low levels of narcissism and to compare them across indices of aggression, anxiety, ego demarcation, and the constructive, destructive, and deficit components of personality structure. The findings indicate that individuals with high levels of narcissism tend to exhibit greater psychological tension, heightened sensitivity to social evaluation, more frequent engagement of compensatory defense mechanisms, and a pronounced need for external validation. This group also demonstrated stronger aggressive reactivity, more rigid ego boundaries, and reduced flexibility in emotional regulation. In contrast, individuals with low levels of narcissism showed a more integrated ego structure, lower levels of internal anxiety and aggression, and greater inner stability and self-regulation independent of external approval. Their interactions with others were characterized by emotional balance, adaptive functioning, and reduced dependence on social reinforcement. The results deepen the understanding of how narcissism shapes the functioning of ego processes and influences the integrity of intrapsychic organization. The study's conclusions may be applied in practical

psychology, clinical assessment, counseling, and the development of psychocorrective programs aimed at strengthening a stable, integrated, and adaptive personality structure.

**Keywords:** narcissism, Self-functions, ego structure, personality integration, constructive narcissism, destructive narcissism, deficit personality components, G. Ammon's model, self-regulation, self-awareness, interpersonal interaction.

**Постановка проблеми.** У сучасній психології спостерігається зростання інтересу до вивчення нарцисизму як багатовимірного особистісного феномена, що охоплює як адаптивні, так і деструктивні аспекти функціонування особистості. Різні форми нарцисизму по-різному впливають на здатність людини до самосвідомості, саморегуляції, побудови міжособистісних стосунків та внутрішньої інтегрованості. Особливе значення має аналіз Я-функцій, оскільки саме вони забезпечують цілісність особистісної структури та визначають рівень психологічної адаптації. Незважаючи на значну кількість досліджень, недостатньо вивченими залишаються особливості прояву Я-функцій у осіб з різним рівнем нарцисизму, зокрема в контексті структурного аналізу особистості за Г. Амоном. Саме ця модель дозволяє розглядати нарцисизм у взаємозв'язку з іншими ключовими сферами особистості, такими як агресія, тривога та Я-відмежування, що робить її ефективним інструментом для комплексного аналізу. Відсутність достатньої кількості емпіричних даних щодо того, як різні рівні нарцисизму впливають на якість функціонування Я-структури, зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Сучасні англomовні огляди і емпіричні праці сходяться на тому, що нарцисизм доцільно розглядати як континуум із двома головними полюсами - грандіозним та вразливим, які частково перетинаються й можуть флюктувати залежно від контексту саморегуляції та соціального статусу. Узагальнену концептуальну рамку пропонує «модель спектра нарцисизму» (Narcissism Spectrum Model, NSM), що синтезує персонологічні, соціально-психологічні та клінічні дані й описує динамічні саморегуляційні процеси, пов'язані із его-функціями (самооцінка, самопідтримка, межі «Я», регуляція афекту). Ця модель чітко розрізняє грандіозні й вразливі прояви, а також їхній зв'язок із функціонуванням «Я» і міжособистісною антагоністичністю [12].

Методологічно в англomовних дослідженнях використовують різні інструменти, які вимірюють окремі компоненти нарцисичного спектра. Найпоширенішим є NPI (Narcissistic Personality Inventory), що переважно оцінює грандіозні прояви нарцисизму. Для ширшого охоплення, включно з уразливими та антагоністичними аспектами, застосовують PNI (Pathological Narcissism Inventory) та FFNI (Five-Factor Narcissism Inventory), які дозволяють детальніше аналізувати як нарцисичну уразливість, так і міжособистісну агресивність. Узагальнювальні огляди підкреслюють, що змістовні розбіжності між шкалами

зумовлюють різні кореляційні профілі з рисами «великої п'ятірки», дисрегуляцією афекту та міжособистісною поведінкою, що критично важливо при інтерпретації зв'язків із его-функціями та показниками адаптації [13,14].

Окремий кластер праць присвячений зв'язку нарцисизму з агресією та ворожістю - чинниками, безпосередньо дотичними до меж «Я», самозахисту й контролю іміджу. Метаналізи останніх років демонструють стабільний позитивний зв'язок загального нарцисизму з різними індексами агресії (реактивної й проактивної), причому вразливий нарцисизм частіше виявляє сильніші асоціації, ніж грандіозний. Це узгоджується з уявленнями про гіперчутливі межі «Я», підвищену тривожність і захисну функцію агресії як відповіді на загрози статусу та самоцінності [9].

Підсумовуючи, англomовний науковий дискурс дедалі більше переходить від статичних типологій до процесуально-спектрального бачення нарцисизму, акцентуючи роль его-функцій у підтриманні самоцінності, регуляції тривоги, побудові меж «Я» і міжособистісної взаємодії. Це створює переконливе теоретичне підґрунтя для використання ISTA в дослідженнях, що порівнюють групи з різним рівнем нарцисизму, і дозволяє інтерпретувати виявлені зв'язки з конструктивними/деструктивними/дефіцитарними показниками як відображення більш загальних механізмів саморегуляції «Я».

Поняття «Я» посідає центральне місце в сучасній психології, оскільки охоплює систему механізмів, що забезпечують самосвідомість, саморегуляцію, інтеграцію психічного досвіду та побудову відносин із соціальним середовищем. У класичних і сучасних теоріях особистості, представлених у працях З. Фройда, Г. Саллівана, Г. Амона, К. Роджерса та інших дослідників, Я розглядається як динамічна, багатокомпонентна структура, здатна підтримувати цілісність особистості, адаптацію до мінливих умов та внутрішню стабільність. Я-функції як ключові елементи цієї структури забезпечують здатність людини усвідомлювати себе, регулювати свої емоції й поведінку, підтримувати стабільну самооцінку та здійснювати продуктивну взаємодію з іншими. Саме якість функціонування Я є визначальною для здатності особистості долати стрес, підтримувати психічну рівновагу та будувати гармонійні міжособистісні стосунки [12].

Одним із важливих аспектів функціонування Я є взаємозв'язок із нарцисизмом, який у сучасній психології розглядається не лише як патологічний феномен, але і як багатовимірне утворення, що може мати як адаптивні, так і деструктивні форми. У науковій літературі виокремлюють конструктивний, деструктивний та дефіцитарний нарцисизм. Конструктивний нарцисизм пов'язують із позитивною самооцінкою, внутрішньою впевненістю, здатністю досягати цілей та зберігати психологічну рівновагу. Деструктивний нарцисизм виявляється у підвищеній емоційній вразливості, потребі в надмірному захопленні, труднощах у формуванні близьких стосунків та схильності до агресивних реакцій на критику чи невідповідність очікуванням. Дефіцитарний

нарцисизм характеризується слабкістю внутрішнього «Я», низьким рівнем самоприйняття, залежністю від зовнішніх оцінок та відчуттям внутрішньої порожнечі [15]. Сучасні автори, зокрема Г. Кохут, О. Кернберг, Г. Амон та Е. Роннінгстам, підкреслюють, що нарцисизм існує на континуумі: він може бути джерелом внутрішньої сили або, навпаки, свідченням глибинних психологічних труднощів залежно від того, наскільки інтегрованою є Я-структура.

Теоретичне підґрунтя для аналізу Я-функцій у контексті нарцисизму в цій роботі базується на концепції структурного аналізу особистості Г. Амона. Модель Амона розглядає особистість як цілісну систему, у якій кожен компонент може проявлятися на конструктивному, деструктивному або дефіцитарному рівні. Методика Амона дає можливість оцінити якість агресивних, тривожних і регулятивних механізмів, рівень інтеграції Я, здатність людини до самовідмежування, саморегуляції та підтримання стабільної самооцінки. У межах цієї моделі агресія, тривога, Я-відмежування та нарцисизм постають як взаємопов'язані аспекти особистісного функціонування, які відображають не лише поведінкові прояви, а й глибинну організацію особистості.

У нарцисичних осіб Я-функції набувають певних характерних особливостей. Часто вони проявляють тенденцію формувати надмірно жорсткі або, навпаки, поверхневі межі між своїм внутрішнім світом та соціальним оточенням, використовуючи їх як спосіб захисту вразливого самоприйняття. Зовнішнє схвалення нерідко стає для них основним джерелом самооцінки, що знижує внутрішню автономію та впливає на якість міжособистісної взаємодії. Компенсаторна агресія, яка може проявлятися у відповідь на критику або загрозу іміджу, виконує функцію захисту від внутрішнього відчуття недостатності [10]. Тривога, пов'язана з ризиком втрати статусу або соціального визнання, є частим супутнім явищем при високому рівні нарцисизму, що ускладнює регуляцію емоцій та поведінки.

Формування Я-функцій значною мірою залежить від співвідношення конструктивних, деструктивних та дефіцитарних компонентів особистості. Конструктивні елементи забезпечують здатність до адаптації, гнучкості, самоконтролю, збереження стабільності та продуктивної взаємодії з оточенням. Деструктивні елементи, навпаки, пов'язані з імпульсивною агресією, ворожістю, ригідністю поведінки та непродуктивним реагуванням на фрустрацію. Дефіцитарні компоненти свідчать про слабкість внутрішньої структури особистості, недостатність самоприйняття та нестачу інтегрованості, що знижує здатність до регуляції емоцій і створює залежність від зовнішніх підтверджень.

З огляду на це, рівень нарцисизму виявляється важливим предиктором якості функціонування Я. Особи з високим рівнем нарцисизму часто демонструють поєднання агресивності, напруженості, потреби у контролі та залежності від зовнішнього схвалення, що може свідчити про компенсаторні механізми, спрямовані на захист вразливого внутрішнього «Я». Прагнення домінувати, контролювати оточення або будувати дистанцію часто є відповіддю на

приховане відчуття непевності або страху втратити внутрішню рівновагу. На протипагу цьому, особи з низьким рівнем нарцисизму зазвичай характеризуються більшою внутрішньою стабільністю, меншою емоційною реактивністю та здатністю до гнучкої саморефлексії. Їхня самооцінка базується переважно на внутрішніх критеріях, що сприяє більшій психологічній зрілості та адаптивності.

Таким чином, теоретичний аналіз дозволяє розглядати нарцисизм як важливий компонент структури Я, що впливає на інтегрованість особистості, якість саморегуляції, здатність до побудови міжособистісних стосунків та загальний рівень психологічної адаптації. Різний рівень нарцисизму визначає специфіку функціонування Я-функцій і формує характерні патерни реагування, що зумовлюють особливості емоційного та соціального життя особистості.

**Мета статті** – теоретико-емпіричне дослідження Я-функцій у осіб з різним рівнем нарцисизму.

**Виклад основного матеріалу.** Вибірку склали здобувачі магістерського рівня вищої освіти, спеціальності 053 Психологія, Одеського державного університету внутрішніх справ, у кількості 37 осіб, віком від 18 до 45 років.

Для встановлення взаємозв'язків між показниками нарцисизму та показниками Я-функцій, було використано кореляційний аналіз. У наведеній нижче таблиці 1, ми бачимо, що існують статистично значущі кореляційні зв'язки між якісними показниками нарцисизму та показниками Я-функцій.

Таблиця 1

**Значимі коефіцієнти кореляції між показниками нарцисизму та «Я - функцій» (за методикою Г. Аммона)**

	Я - функції												
	A1	A2	A3	C1	C2	C3	O1	O2	O3	O0I	OII	OIII	N3
ШН	345*	-347*	-478**	342*	-596**	-355*	373*	-292*	-529**	469**	-511**	-515**	-578**

Примітки 1) Коми та нулі опущені. 2) Позначка «\*\*» рівень значущості на 1% рівні ( $p \leq 0,01$ ), «\*» - на 5% рівні значущості ( $p \leq 0,05$ ). 3) Умовні скорочення шкал: ШН – шкала нарцисизму, 4) Умовні скорочення шкал «Я-функцій»: A1- Шкала конструктивної агресії, A2- Шкала деструктивної агресії, A3- Шкала дефіцитарної агресії, C1- Шкала конструктивної тривоги, C2- Шкала деструктивної тривоги, C3- Шкала дефіцитарної тривоги, O1- Шкала конструктивного зовнішнього Я-відмежування, O2- Шкала деструктивного зовнішнього Я-відмежування, O3-Шкала дефіцитарного зовнішнього Я-відмежування, OI – Шкала конструктивного внутрішнього Я-відмежування, OII – Шкала деструктивного внутрішнього Я-відмежування, OIII – Шкала дефіцитарного внутрішнього Я-відмежування, N3 – Шкала дефіцитарного нарцисизму.

Показник нарцисизму (ШН) виявив додатній зв'язок на 5% рівні значущості з такими показниками: конструктивна агресія (A1), конструктивної тривоги (C1), конструктивне зовнішнє Я-відмежування (O1). На 1% рівні значущості показник нарцисизму (ШН) виявив додатній зв'язок з показником конструктивного внутрішнього Я-відмежування (OI). Водночас, між нарцисизмом (ШН) і такими проказниками, як деструктивна агресія (A2), дефіцитарна тривога (C3) та

деструктивне зовнішнє Я-відмежуванням (O2) виявлено від'ємні зв'язки на 5 % рівні значущості. Крім того, на рівні значущості 1 % було встановлено від'ємні зв'язки з дефіцитарною агресією (A3), деструктивною тривогою (C2), дефіцитарним зовнішнім (O3) і внутрішнім Я-відмежуванням (OII, OIII), а також із дефіцитарним нарцисизмом (H3).

Загалом, аналіз отриманих результатів свідчить, що досліджуваний нарцисизм більшою мірою пов'язаний із конструктивними (адаптивними) характеристиками Я-структури та, відповідно, негативно пов'язаний із деструктивними й дефіцитарними аспектами особистості. Це може вказувати на домінування у вибірці саме адаптивних проявів нарцисизму, які сприяють особистісній стабільності.

У межах якісного аналізу дослідження було реалізовано кілька послідовних етапів. Спершу, за допомогою методу «асів» було визначено особи із вираженими проявами нарцисизму. Рівень нарцисизму визначався таким чином: «сірі» бали за шкалами методики були переведені у процентильні значення. Інтервал 0–25 процентилів відповідав невисокому, тобто низькому рівню нарцисизму; 25–50 – слабко вираженому рівню; 50–75 – помірно вираженому; 75–100 – високому, тобто яскраво вираженому рівню показників нарцисизму. Таким чином, до групи з низьким рівнем нарцисизму (НН) увійшли учасники з показником у діапазоні 0–25 процентилів ( $n = 6$ ), а до групи з високим рівнем нарцисизму (НВ) – учасники з діапазону 75–100 процентилів ( $n = 7$ ).

Нижче проаналізуємо специфіку «Я»-функцій у досліджуваних із високим та низьким рівнями нарцисизму (рис. 1).

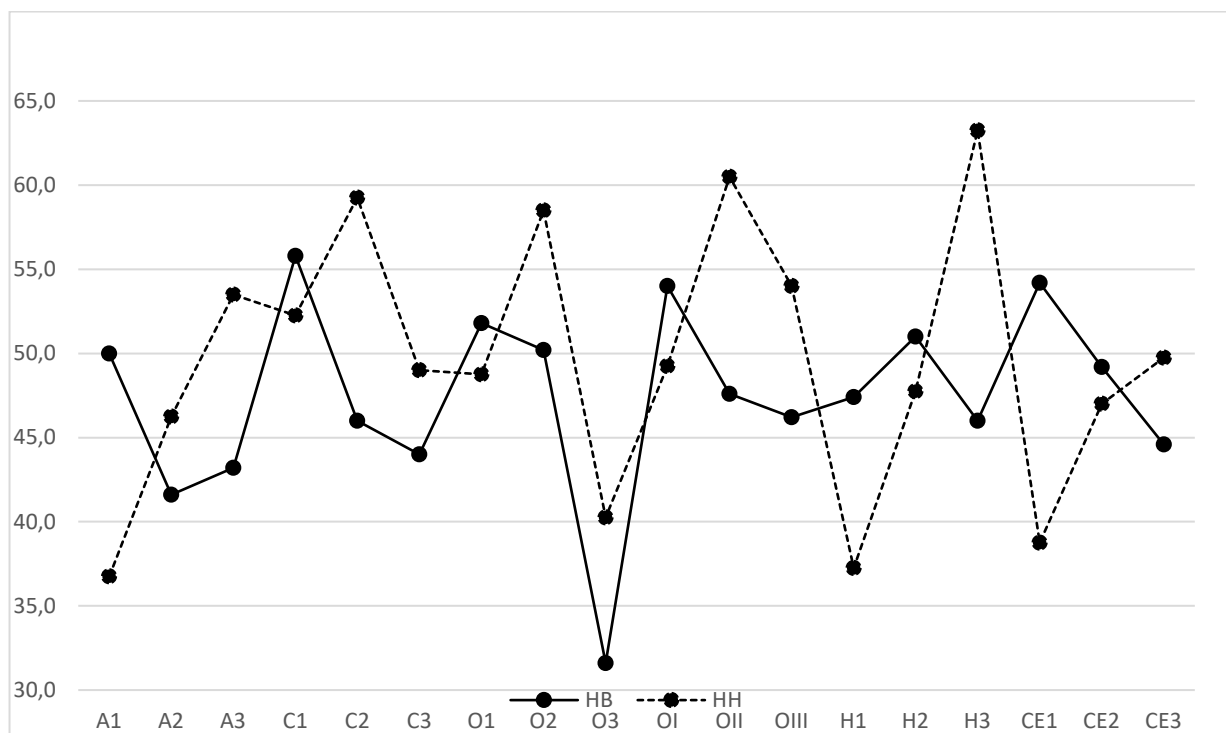


Рис. 1 Профілі Я-функцій осіб з різними рівнями нарцисизму.

Примітка: умовні скорочення: ВН (високий рівень нарцисизму); НН (низький рівень нарцисизму); А1 - шкала конструктивної агресії, А2 - шкала деструктивної агресії, А3 - шкала дефіцитарної агресії, С1 - шкала конструктивної тривоги, С2 - шкала деструктивної тривоги, С3 - шкала дефіцитарної тривоги, О1 - шкала конструктивного зовнішнього Я-відмежування, О2 - шкала деструктивного зовнішнього Я-відмежування, О3 - шкала дефіцитарного зовнішнього Я-відмежування, ОІ - шкала конструктивного внутрішнього Я-відмежування, ОІІ - шкала деструктивного внутрішнього Я-відмежування, ОІІІ - шкала дефіцитарного внутрішнього Я-відмежування, Н1 - шкала конструктивного нарцисизму, Н2 - шкала конструктивного нарцисизму, Н3 - шкала дефіцитарного нарцисизму, СЕ1 - шкала конструктивної сексуальності, СЕ2 - шкала деструктивної сексуальності, СЕ3 - шкала дефіцитарної сексуальності.

Аналіз даних, поданих на рис. 1, дає змогу простежити відмінності середніх показників за шкалами особистісної структури у двох групах: досліджуваних із високим рівнем нарцисизму (ВН) та з низьким рівнем нарцисизму (НН). Загальна динаміка демонструє, що більшість показників є вищими у групі з високим нарцисизмом, що свідчить про інтенсивніші та чіткіше проявлені властивості особистісної організації в цих осіб.

Найбільш виразними виявилися відмінності за шкалами деструктивної агресії (А2), конструктивної тривоги (С1), конструктивного зовнішнього Я-відмежування (О1) та конструктивного нарцисизму (Н1, Н2). Ці показники відображають посилену тенденцію до самоствердження, більш активне використання агресивних механізмів поведінки, а також виражену потребу в соціальному визнанні та зовнішньому підтвердженні власної значущості.

Зокрема, за шкалою деструктивної агресії (А2) досліджувані з високим рівнем нарцисизму демонструють помітно вищі показники. Це може свідчити про тенденцію реагувати агресивно у ситуаціях критики або невідповідності власним підвищеним очікуванням щодо себе чи інших. Подібні агресивні прояви нерідко виконують функцію захисту від внутрішнього відчуття вразливості або недостатності, що притаманне їхньому самосприйняттю.

Високі показники за шкалою конструктивної тривоги (С1) у групі з високим нарцисизмом вказують на підвищений рівень тривожності, насамперед пов'язаний із ризиком втрати соціального статусу чи визнання. Такі особи можуть постійно перейматися своїм іміджем та оцінкою з боку оточення, що проявляється у схильності до самокритики та потреби в регулярному підтвердженні власної значущості.

У групі з високим рівнем нарцисизму конструктивне зовнішнє Я-відмежування (О1) проявляється на значно вищому рівні. Це може вказувати на здатність формувати чіткі, але здебільшого поверхневі межі між власним «Я» та зовнішнім середовищем, акцентуючи увагу переважно на соціальному статусі та зовнішньому схваленні, а не на внутрішній автентичності чи глибинній самореалізації. Такий підхід свідчить про тенденцію використовувати соціальні ролі та імідж як ключові джерела самоцінності.

Високі значення за шкалами конструктивного нарцисизму (Н1, Н2) також характерні для групи з високим рівнем нарцисизму. Це демонструє, що такі особи активно прагнуть досягнень, підтримують підвищені вимоги до власного іміджу та орієнтовані на зовнішнє визнання. Часто це відбувається без врахування потреб і почуттів інших, що може призводити до егоцентричності та соціальних напружень.

На противагу цьому, досліджувані з низьким рівнем нарцисизму (НН) виявляють значно нижчі показники за шкалами деструктивного внутрішнього Я-відмежування (ОП) та дефіцитарного нарцисизму (НЗ). Це свідчить про меншу схильність до психологічної ізоляції, обмеження внутрішнього самосприйняття та недостатності самоприйняття. Такі особи зазвичай не вибудовують жорстких бар'єрів у взаємодії з іншими, відкритіші до соціальних контактів і менш орієнтовані на зовнішні оцінки. Їхнє самовідчуття формується переважно з опори на внутрішні ресурси, а не на схвалення оточення.

Найпомітніші відмінності між групами спостерігаються за шкалами ОЗ (дефіцитарне зовнішнє Я-відмежування) та НЗ (дефіцитарний нарцисизм). У групі з низьким рівнем нарцисизму показники значно нижчі, що свідчить про більш цілісне поєднання внутрішнього та зовнішнього аспектів «Я». Такі особи менше потребують зовнішніх підтверджень власної значущості та здатні підтримувати стабільне самосприйняття незалежно від думки оточення. Вони рідше створюють штучні психологічні межі, залишаються відкритими до взаємодії та здатні до конструктивної самокритики.

Натомість у групі з високим рівнем нарцисизму значення за цими шкалами значно вищі. Це вказує на схильність відокремлювати внутрішнє «Я» від реальних взаємин та активно шукати зовнішнє підтвердження власної цінності. Підвищені показники за шкалою дефіцитарного зовнішнього Я-відмежування (ОЗ) свідчать про тенденцію створювати бар'єри у спілкуванні, зосереджувати увагу на іміджі та прагнути до соціального схвалення як основи самопідтвердження.

Узагальнюючи, ці результати вказують на існування специфічного патерну особистісних характеристик залежно від рівня нарцисизму. Особи з високим рівнем нарцисизму демонструють значну потребу в самозахисті, підвищену напруженість, агресивні реакції та орієнтацію на зовнішній контроль. Це може бути проявом компенсаторних механізмів, пов'язаних із внутрішньою вразливістю та страхами щодо власної значущості. Агресивність, жорсткість меж або прагнення контролю можуть виконувати функцію захисту від переживань щодо можливого зниження самооцінки.

Особи з низьким рівнем нарцисизму, навпаки, характеризуються більшою внутрішньою стабільністю, емоційною врівноваженістю та меншою залежністю від зовнішнього схвалення. Вони здатні до зрілої саморефлексії, конструктивної взаємодії та зберігають емоційну стійкість без потреби у постійному підтвердженні власної важливості. Це свідчить про вищий рівень внутрішньої цілісності та психологічної зрілості.

**Висновки.** Проведене дослідження дозволило встановити, що рівень нарцисизму є важливим чинником, який визначає якість функціонування Я-функцій та загальну структуру особистості. Отримані результати продемонстрували суттєві відмінності між особами з високим та низьким рівнем нарцисизму за показниками агресії, тривоги, Я-відмежування та компонентів нарцисизму. Особи з високим рівнем нарцисизму виявляли більш виражені конструктивні, але водночас і деструктивні прояви у сфері агресії та тривоги, а також схильність до використання зовнішніх механізмів самопідтвердження та жорстких меж «Я». Це свідчить про наявність компенсаторних механізмів, спрямованих на підтримання внутрішньої цілісності за рахунок зовнішнього схвалення та контролю соціального середовища. На противагу цьому, група осіб з низьким рівнем нарцисизму характеризувалася більшою інтегрованістю Я-структури, нижчими показниками деструктивного та дефіцитарного функціонування, а також здатністю до внутрішньої саморегуляції та стійкості самооцінки без опори на соціальні підкріплення. Такі особи демонструють гнучкіші межі «Я», вищу внутрішню стабільність і меншу емоційну реактивність, що є показником зрілих психологічних механізмів.

Таким чином, результати підтверджують, що нарцисизм впливає не лише на міжособистісну поведінку, але й на глибинні внутрішньопсихічні процеси, пов'язані з функціонуванням Я та здатністю особистості до саморегуляції. Встановлені закономірності дають підстави розглядати Я-функції як ключовий механізм, через який проявляються адаптивні та дезадаптивні форми нарцисизму. Отримані дані можуть бути використані в практичній діяльності психологів для діагностики, психокорекції та розроблення програм розвитку особистісної стабільності та інтегрованості.

### *Література*

1. Клименко М. Р. Нарцисична саморегуляція як чинник суб'єктивного благополуччя. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2016. № 6 (33). С. 407-413.
2. Клименко М. Р. Особливості саморегуляції «здорового» нарцисизму. *Проблеми сучасної психології*. 2017 Вип. 37. С. 142-155.
3. Клименко М. Р. Нарцисична саморегуляція особистісного самоздійснення. *Психологія особистості*. 2018. Т. 1. № 9. С. 44-50.
4. Клименко М. Р. Нарцисичні шляхи самоздійснення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2018. Вип. 3. Том. 1. С. 54-62.
5. Клименко М. Р. Функції нарцисичної саморегуляції як чинник особистісного самоздійснення. *Психологія особистості*. 2019. Т. 1. № 9. С. 80-89.
6. Клименко М.Р. Нарцисична саморегуляція особистісного самоздійснення. (Автореферат дисертації). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. 2021
7. Саннікова О. П. Прояви неклінічного нарцисизма: пошук індивідуальних відмінностей. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 16 (61)*. 2021. С. 88
8. Bandura A . Self-efficacy: The exercise of control. New York : Freeman. 1997. 604 p.
9. Du Tianwei V., Miller Joshua D., Lynam Donald R. The relation between narcissism and aggression: A meta-analysis. *Journal of Personality*, 2022. Vol. 90, Issue 4. P. 574-594.

10. Fossati, A., Somma, A., Borroni, S., & Markon, K. E. 2017. On studying narcissism in personality inventories rather than the Narcissistic Personality Inventory: Reply to Miller and Lynam. *Psychological Assessment*, 29(11), 1417–1419.
11. Krizan Zlatan, Anne D. Herlache. *The Narcissism Spectrum Model: A Synthetic View of Narcissistic Personality*. Personality and Social Psychology Review. 2017. Vol 2, Sssue 1. URL: <https://doi.org/10.1177/1088868316685018>
12. Miller, J. D., Lynam, D. R., Vize, C., Crowe, M., Sleep, C., Maples-Keller, J. L., Campbell, W. K. The Narcissism Spectrum Model: A synthetic view of narcissistic personality. *Personality and Social Psychology Review*, 2018, 22(1), pp. 3–31.
13. Pincus, A. L., Lukowitsky, M. R. *Pathological Narcissism and Narcissistic Personality Disorder*. Annual Review of Clinical Psychology, 2010. Vol. 6, p. 421-446. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215>
14. Pincus, A. L., Roche, M. J. *Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments*. John Wiley & Sons, 2011. Inc. 31-40.
15. Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M., & Rusbult, C. Are normal narcissists psychologically healthy. Self-esteem matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2004. 87(3), 400–416

#### References:

1. Klymenko, M. R. (2016). *Nartsysychna samorehuliatsiia yak chynnyk subiektyvnoho blahopoluchchia* [Narcissistic self-regulation as a factor of subjective well-being]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 6 (33), 407–413. [in Ukrainian].
2. Klymenko, M. R. (2017). *Osoblyvosti samorehuliatsii "zdorovoho" nartsysyzmu* [Features of self-regulation of "healthy" narcissism]. *Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of Modern Psychology*, 37, 142–155. [in Ukrainian].
3. Klymenko, M. R. (2018). *Nartsysychna samorehuliatsiia osobystisnoho samozdiisnennia* [Narcissistic self-regulation of personal self-realization]. *Psykhologhiia osobystosti – Psychology of Personality*, 9 (1), 44–50. [in Ukrainian].
4. Klymenko, M. R. (2018). *Nartsysychni shliakhy samozdiisnennia* [Narcissistic paths of self-realization]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia "Psychologhichni nauky" – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Psychological Sciences*, 3 (1), 54–62. [in Ukrainian].
5. Klymenko, M. R. (2019). *Funktsii nartsysychnoyi samorehuliatsii yak chynnyk osobystisnoho samozdiisnennia* [Functions of narcissistic self-regulation as a factor of personal self-realization]. *Psykhologhiia osobystosti – Psychology of Personality*, 9 (1), 80–89. [in Ukrainian].
6. Klymenko, M. R. (2021). *Nartsysychna samorehuliatsiia osobystisnoho samozdiisnennia* [Narcissistic self-regulation of personal self-realization]. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv & Lviv Polytechnic National University [in Ukrainian].
7. Sannikova, O. P. (2021). *Proiavy neklinichnoho nartsysyizmu: poshuk indyvidualnykh vidminnosti* [Manifestations of non-clinical narcissism: search for individual differences]. *Nauk. chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriia 12. Psykhologhichni nauky – Scientific Journal of NPU named after M. P. Drahomanov. Series 12. Psychological Sciences*, 16 (61), [in Ukrainian].
8. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
9. Du, T. V., Miller, J. D., & Lynam, D. R. (2022). The relation between narcissism and aggression: A meta-analysis. *Journal of Personality*, 90(4), 574–594. <https://doi.org/10.1111/jopy.12692>
10. Fossati, A., Somma, A., Borroni, S., & Markon, K. E. (2017). On studying narcissism in personality inventories rather than the Narcissistic Personality Inventory: Reply to Miller and Lynam. *Psychological Assessment*, 29(11), 1417–1419. <https://doi.org/10.1037/pas0000478>

Журнал «Перспективи та інновації науки»  
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)  
№ 11(57) 2025

11. Krizan, Z., & Herlache, A. D. (2017). The Narcissism Spectrum Model: A synthetic view of narcissistic personality. *Personality and Social Psychology Review*, 21(1), 3–31. <https://doi.org/10.1177/1088868316655836>
12. Miller, J. D., Lynam, D. R., Vize, C., Crowe, M., Sleep, C., Maples-Keller, J. L., & Campbell, W. K. (2018). The Narcissism Spectrum Model: A synthetic view of narcissistic personality. *Personality and Social Psychology Review*, 22(1), 3–31. <https://doi.org/10.1177/1088868316685018>
13. Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421–446. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215>
14. Pincus, A. L., & Roche, M. J. (2011). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (pp. 31–40). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
15. Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M., & Rusbult, C. E. (2004). Are normal narcissists psychologically healthy? Self-esteem matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 400–416. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.3.400>